

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра фінансів

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 8.07072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
за магістерською програмою професійного спрямування
Податкова справа

на тему: «ФІСКАЛЬНА ПОЛІТИКА В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ
ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ»

Виконавець:

студентка фінансово-економічного факультету
Чеснокова Юлія Олексіївна

Науковий керівник:

К.е.н., доцент
Слатвінська Марина Олександрівна

ОДЕСА – 2018

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми полягає в тому, що на сьогодні в умовах економічної кризи, трансформації економіки, проведення антитерористичної операції на Сході країни та євроінтеграції уряду важко визначити стратегічні орієнтири для реалізації ефективної фіскальної політики. Україна, не маючи достатнього практичного досвіду й наукового обґрунтування формування та реалізації фіскальної політики, розвивалася експериментальним шляхом, нерідко роблячи при цьому хибні кроки. Так як наша країна відносно молода, то її податкова система знаходиться лише на стадії формування, в той час коли в інших економічно розвинутих країнах вона лише коригується відповідно до ситуації. Негативний аспект формування фіскальної політики в Україні полягає у тому, що він цей процес занадто повільний і мінливий. Адже, навіть з моменту прийняття Податкового кодексу, все одно кожного року вносяться нові правки і зміни, що негативно відображається на розвитку підприємництва, а в податковій системі так і залишається багато недоліків. На сьогодні наша країна потребує проведення зваженої фіскальної політики, яка б оптимально враховувала як фіскальні інтереси держави, економічні інтереси суб'єктів господарювання, так і соціальні потреби громадян.

Мета: дослідження фіскальної політики України та її особливостей в умовах трансформації економіки, виявлення її сильних сторін та недоліків та визначення шляхів її поліпшення.

Досягнення цієї мети зумовило необхідність постановки та розв'язання комплексу **завдань**:

- визначити сутність фіскальної політики, її складові, функції та цілі;
- охарактеризувати її основні етапи становлення в Україні;
- проаналізувати види фіскальної політики, в розрізі економічних циклів;
- проаналізувати основні фіскальні важелі державного впливу на економічну систему;
- дослідити прямі і непрямі податки в системі фіскально-регулюючих важелів державного впливу;
- провести аналіз наслідків впливу фіскальної політики на розвиток суб'єктів господарювання;
- розглянути зарубіжний досвід проведення фіскальної політики;
- запропонувати напрями вдосконалення фіскальної політики України.

Об'єктом дослідження є процес формування і реалізації фіскальної політики в умовах трансформації економіки.

Предметом дослідження є відносини, що виникають в процесі реалізації фіскальної політики в Україні, проблеми та перспективи розвитку.

Методи: структурний та системний методи використано при розкритті сутності, економічної природи та функцій фіскальної політики.

За допомогою порівняльного та факторного методів узагальнено зарубіжний досвід проведення фіскальної політики.

Аналогія, історичний та логічний підходи використано при визначенні етапів становлення фіскальної політики України. Розрахунок та аналіз були використані

при аналізі структури прямих і непрямих податків. Узагальнення використовувалось при визначенні термінів, регресійний та кореляційний аналізи були використані при визначенні міри впливу непрямих податків на ВВП, метод прогнозування при прогнозуванні обсягу ВВП на майбутні періоди. Графічний при побудові графіків та діаграм.

Інформаційну базу дослідження складають закони, нормативні акти, Податковий кодекс України, навчальна література, а саме: «Податкова система» І.О.Лютого, «Податкова система» В.Г.Баранової, «Оподаткування в Україні» Н.І.Редіної та ін.; дослідження вітчизняних авторів, а саме праці В.І.Удяк, О.В.Атамчук, А.О.Нікітішина, З.С.Варналія, І.А.Майбурова, А.І.Крисоватого та ін.; інтернет-видання та інформаційні портали органів державної влади. Важливу роль у дослідженні фіскальної політики мають такі вчені, як: Т.С. Куценко, Є.І. Грідіна, П.В. Круш, Л.Б. Рябушка, Д.В.Веремчук, Ю.В. Пасічник, В.М. Федосов, А.І. Крисоватий, С.М. Свешніков, І.А. Чугунов, Л.В. Андрущенко, О. Бланшар, А. Селіщев, С. Фішер, Р. Дорнбуш та інші; електронні джерела, зокрема сайти Державного казначейства, Міністерства фінансів та комітету статистики.

Публікації та апробація результатів дослідження.

Основні положення дипломного дослідження і його результатів доповідалися й обговорювалися на 2 студентських науково-практичних конференціях: «Фінансові аспекти розвитку держави, регіонів та суб'єктів господарювання: сучасний стан та перспективи розвитку» (м.Одеса, листопад 2017 р.) та «Економічний розвиток в рішенні проблем суспільства» (м.Одеса, березень 2016).

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (53 найменування) та 2-х додатків. Загальний обсяг роботи становить 101 сторінок. Основний зміст викладено на 91 сторінках. Робота містить 9 таблиць, 23 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

Перший розділ роботи присвячено теоретико-організаційним засадам гармонізації фіскальної політики. В рамках розділу досліджуються історичні передумови даного процесу, обумовлюється необхідність проведення зваженої фіскальної політики в державі, досліджені види фіскальної політики, які використовуються урядом в залежності від фази економічного циклу.

У другому розділі проаналізовано фіскальне регулювання в системі державного впливу на економічну систему в умовах трансформації. Окреслені основні податкові та неподаткові інструменти державного впливу, їх значення. Побудовано економічну модель впливу непрямих податків на обсяг ВВП та здійснено прогноз. Проаналізовано вплив фіскальної політики на розвиток суб'єктів господарювання.

Перспективи вдосконалення фіскальної політики з огляду на зарубіжний досвід досліджено в третьому розділі. Зокрема, запропоновано основні напрямки реформування фіскальної політики України у процесі її адаптації до вимог ЄС.

Запропоновано: зміну існуючого механізму оподаткування прибутку підприємств для відновлення інвестиційно-інноваційного процесу; запровадження недержавної накопичувальної пенсійної системи у середньостроковій перспективі; бюджетна децентралізація; розширення функціональних можливостей "Електронного кабінету платника податків"; спрощення податкових декларацій та звітності; запровадження мораторію на зміни податкових ставок у частині бюджетотворюючих податків та ЄСВ та інші.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило зробити висновки, основні з яких такі:

Фіскальна політика є складовою частиною фінансової політики і представляє собою діяльність уряду, спрямовану на регулювання і запобігання небажаних змін сукупного попиту, шляхом регулювання доходів та витрат бюджету. Основними функціями фіскальної політики є фіскальна, стабілізаційна та функція вирівнювання доходів.

Основними цілями фіскальної політики є:

- стабілізація економіки, орієнтир на економічне зростання;
- стимулювання розвитку економіки;
- стримування інфляційних процесів;
- забезпечення надходжень до бюджету для покриття фінансування соціальних програм;
- перерозподіл фінансових ресурсів держави з метою бюджетного вирівнювання регіонів тощо.

Основними структурними елементами фіскальної політики є: а) політика щодо податкових надходжень до бюджету (податкова політика); б) політика щодо неподаткових надходжень до бюджету; в) політика щодо доходів бюджету від операцій з капіталом; г) політика щодо коштів, що надходять до бюджету від зарубіжних країн і міжнародних організацій (політика зовнішніх запозичень); д) політика щодо цільових фондів; е) політика щодо офіційних (міжбюджетних) трансфертів (трансфертна політика).

У процесі становлення фіскальної політики України виділено 5 основних етапів: Перший етап: 1991 - 1993 рр., другий етап: 1994 - 1999 рр., третій етап: 2000 - 2009 рр., четвертий етап: 2010 - 2013 рр., п'ятий етап: 2014 - по теперішній час. Характерна ознака податкової політики першого етапу – експериментальний пошук кращих варіантів податкової системи у зв'язку з відсутністю національного теоретичного обґрунтування. Другого - зниження податкового тиску суб'єктів господарювання з метою детінізації економіки та зменшення дефіцитності бюджету. Третього - пошук оптимального співвідношення між прямим і непрямим оподаткуванням, робота над удосконаленням адміністрування податків. Четвертого - побудова оновленої податкової системи на основі принципів економічної ефективності та соціальної справедливості. П'ятого – постійне зростання видатків бюджету, зміна бюджетної структури у зв'язку з воєнними діями на Сході.

Визначено, що в залежності від фази економічного циклу розрізняють дискреційну і недискреційну фіскальну політику. Якщо говорити про механізм здійснення фіскальної політики в Україні, то її можна віднести до дискреційної.

В ході роботи було досліджено фіскальні важелі та фіскальні інструменти цієї політики, та проаналізовані найсуттєвіші з них. Встановлено, що визначальну роль у процесах трансформаційної перебудови економіки держави відіграє такий фіскальний важіль впливу, як видатки бюджету. Вони забезпечують фінансування соціальної сфери, різних галузей народного господарства, сприяють розвитку міжнародних відносин та визначають пріоритетні напрями фінансової політики. Встановлено, що за період 2007-2016 роки обсяг видатків збільшився майже втричі. Основна маса видатків припадає на соціальний захист та соціальне забезпечення. Також, дуже важливим важелем державного впливу є трансферти. Їх значення у 2016, порівняно з 2014 роком зросло. В ході дослідження виявлено, що переважна більшість місцевих бюджетів залишаються залежними від трансфертів з бюджетів вищого рівня. Це є негативною ознакою, яка порушує сучасні європейські норми та традиції формування гнучкої, економічно ефективною системи місцевих фінансів.

В процесі аналізу прямих і непрямих податків в системі фіскально-регулюючих важелів державного впливу можна стверджувати, що основними податками, за рахунок яких наповнюється державний бюджет України, є непрямі податки: податок на додану вартість, акцизний податок та мито і прямі податки: податок на прибуток підприємств та податок на доходи фізичних осіб. Основним бюджетоутворюючим податком є податок на додану вартість і його величина на протязі 5 років зберігала тенденцію до зростання; надходження з податку на прибуток підприємств мали тенденцію до зниження, що пояснюється політично-економічною кризою; тенденцією до зростання характеризуються податок на доходи фізичних осіб та акцизний податок, що пояснюється перерозподілом коштів, отриманих від стягнення податку на доходи фізичних осіб у відсотковому відношенні між державним та місцевим бюджетами та збільшенням ставок і розширенням податкової бази акцизного податку. Частка податкових надходжень внаслідок реформування податкової системи України зберігає тенденцію до зростання. В процесі аналізу впливу непрямих податків на економічну систему, було виявлено дуже щільний зв'язок між надходженням ПДВ та обсягом ВВП. На основі цього зроблено прогноз цих показників на 2 роки. Отримані результати показали, що обсяг ВВП і ПДВ у 2017 році зменшиться на 26% і 10 % відповідно, проте у 2018 році була виявлена тенденція зростання ВВП на 23,5% і ПДВ на 7%.

В процесі аналізу впливу фіскальної політики на розвиток суб'єктів господарювання ми дійшли висновків, що в Україні високий рівень податкового навантаження на суб'єктів господарювання. Що ж до аналізу прямих і непрямих податків в контексті підприємництва, то найбільший вплив здійснюють податок на прибуток підприємств, ПДВ, ЄСВ та податку на доходи фізичних осіб. При проведенні аналізу впливу податкової політики на формування доходів суб'єктів та домогосподарств було встановлено, що: зменшення ставки на прибуток та відміна ЄСВ для фізичних осіб та введення єдиної зниженої ставки для юридичних осіб дещо зменшили податкове навантаження, але суб'єкти господарювання є

збитковими, а домогосподарства в умовах високої інфляції та зростанням цін на товари лише підтримують рівень споживання. Проаналізувавши кількість зареєстрованих суб'єктів господарювання починаючи з 2007 і по 2015 рік кількість суб'єктів господарювання поступово зростала. Але в 2015 і 2016 роках ця частка значно зменшилась. Перш за все це пов'язано із воєнними діями та окуповуванням територій.

Аналізуючи зарубіжний досвід проведення фіскальної політики можна зробити висновок, що практика її проведення в кожній державі має свої позитивні аспекти та недоліки. Але, на мою думку, найефективнішою є практика проведення фіскальної політики в США, де місцеві бюджети децентралізовані, діють недержавні пенсійні фонди та прогресивні ставки оподаткування прибутків не тільки підприємств, а й населення, що відповідає принципу справедливості.

Головною метою реформування фіскальної політики України є наближення її до вимог та стандартів Європейського Союзу. Щодо адаптації зарубіжного досвіду реалізації бюджетно-податкової політики виникає необхідність всебічного розгляду наявних проблем в державі, аналізу факторів, під впливом яких формулювалась бюджетно-податкова політика зарубіжних країн і згодом застосовувати його в Україні, але при умові врахування специфіки економічного і соціального розвитку нашої держави. У процесі реформування системи оподаткування в Україні необхідно докорінно змінити ставлення до місцевих податків і зборів, суттєво підняти їх значення у формуванні дохідної частини місцевих бюджетів. потрібно проводити всебічну організаційну і просвітницьку роботу з платниками податків, урегулювати і вдосконалювати інформаційні потоки між платниками податків та органами контролю за їх сплатою. У сфері податкового контролю необхідно посилення відповідальності працівників ДФС за втрати, понесені платниками податків через їх незаконні дії або бездіяльність; кадрова робота; підвищення відкритості та прозорості роботи ДФС. За допомогою бюджетно-податкової політики необхідно здійснювати заходи у напрямі регулювання податкового боргу, розвитку провідних галузей економіки, стимулювання інноваційно-інвестиційної діяльності підприємств, розвитку малого та середнього бізнесу та покращення добробуту населення.

АНОТАЦІЯ
Чеснокової Ю.О.

«Фіскальна політика в умовах трансформації економічної системи»,
кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності
«фінанси, банківська справа та страхування»
за магістерською програмою «Податкова справа»,
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, 2018 рік

Кваліфікаційна робота магістра складається з трьох розділів. Об'єкт дослідження – процес формування і реалізації фіскальної політики в умовах трансформації економіки. *Предметом дослідження* є відносини, що виникають в процесі реалізації фіскальної політики в Україні, проблеми та перспективи розвитку.

У роботі розглядаються теоретичні аспекти формування та реалізації фіскальної політики в Україні, досліджуються історичні передумови формування цього процесу, а також види фіскальної політики, які застосовуються в залежності від фази економічного циклу.

Проаналізовано фіскальне регулювання в системі державного впливу на економічну систему в умовах трансформації. Окреслені основні податкові та неподаткові інструменти державного впливу, їх значення. Побудовано економічну модель впливу непрямих податків на обсяг ВВП та здійснено прогноз. Проаналізовано вплив фіскальної політики на розвиток суб'єктів господарювання.

Запропоновано: зміну існуючого механізму оподаткування прибутку підприємств для відновлення інвестиційно-інноваційного процесу; запровадження недержавної накопичувальної пенсійної системи у середньостроковій перспективі; бюджетна децентралізація; розширення функціональних можливостей "Електронного кабінету платника податків"; спрощення податкових декларацій та звітності; запровадження мораторію на зміни податкових ставок у частині бюджетоутворюючих податків та ЄСВ та інші.

Ключові слова: фіскальна політика, податок, ВВП, суб'єкт господарювання, трансформація, видатки.

ANNOTATION
Chesnokova Y.O.

«The fiscal policy in the conditions of economic system transformation»,
Thesis for Master degree in speciality “Finance, banking and insurance”
under the program “Tax business”.
Odessa National Economic University
Odessa, 2018

Master's qualification work consists of three sections. Object of study is the process of fiscal policy formation and its realisation in conditions of economic system transformation. Subject of study - relations that originate in the process of Ukrainian fiscal policy implementation.

The thesis considers the theoretical aspects of Ukrainian fiscal policy formation and implementation, examines historical preconditions for this process, as well as the types of fiscal policy used depending on economics cycle phase.

Fiscal regulation in the system of government influence on the economic system in transformation conditions was analyzed. The main tax and none-tax instruments of government influence were researched, their meaning was outlined. The economic model of indirect taxes influence on the volume of GDP was constructed, also prediction was calculated. As well there was analyzed the influence of the fiscal policy on business entities development.

Proposed: change of existing taxation of corporations mechanism to restore investment and innovation process; introduction of non-government accumulative pension system in the medium term; budget decentralization; expanding the functionality of “Electronic taxpayer cabinet”; tax declarations and reporting simplification; the introduction of moratorium on tax rated changes for part of budget-forming taxes and single social payment etc.

Keywords: fiscal policy, tax, GDP, entity economic, transformation, expenditures.